

ZAHRADA NÁRODŮ V ŽENEVĚ

Urbanistická organizace zelené krajiny ve městě

Město Ženeva, hlavní město stejnojmenného švýcarského kantonu, připravuje realizaci ojedinělého návrhu „Zahrady národů“ – „výjimečného místa, které se otevírá všem.“

Venkovské území vinic, ovocných sadů, zeleninových zahrad a luk na severním okraji města, v dominantní poloze nad jezerem s výhledy k Alpám i k Juře se již od 18. století stalo privilegiovaným místem pro usazení velkých patricijských panství s krásnými zámkami a parky, dodnes budícími obdiv. Je poz-

jsou odříznuty od sousedního venkova, silnice, dálnice a železnice znesnadňují přístup k jezeru, soubory nových budov začínají anarchicky obklopotvat komunikace, u areálů mezinárodních organizací vznikají přístavby všeho druhu. Takový vývoj by postupně vedl k rozdrobení tohoto krásného celku a znemožnil by

Foto © J. Šváb

Východní část Zahrady národů. Botanická zahrada s pohledem na jezero a předhůří Alp.

Jaké jsou důvody a podmínky tohoto urbanistického projektu, který se snaží uchránit paměť krajiny před tlakem síly města a movitých organizací?

Ambicí tohoto návrhu je rozvinutí specifické funkce a kvality města: na jedné straně historické a krajinářské hodnoty, na druhé straně funkce sídla mezinárodních organizací. Cílem je vytvořit mimořádný prostor pro odpočinek obyvatel a zároveň jedinečné pracovní prostředí mezinárodním organizacím.

Dosažení tohoto cíle se sleduje ze tří hledisek:

- A – chránit a zhodnotit prostory zeleně a objekty historického dědictví,
- B – podporovat rozšíření a usazení mezinárodních organizací, zejména těch ideových oblastí, které jsou pro Ženevu příznačné (ochrana života a práv člověka, svět práce a hospodářství, znalostí a komunikace, rozvoj míru a práva),
- C – zaručit dobrou přístupnost lokality pro ty, kteří tam pracují a podnítit tak i chodce, Ženevany i projíždějící návštěvníky, aby plně využívali zelené zony i veřejné prostory.

ruhodné, že se zde zachovaly četné stopy všech postupných period: panské domy, hranice parcel, historické cesty, živé ploty a zídky na jejich hranicích.

Srdce mezinárodní Ženevy je od roku 1926 sídlem tehdejší Společnosti národů, pro niž byl v roce 1936 na březích Ženevského jezera – Lac Léman – vybudován Palác národů. V jeho okolí je dnes soustředěna většina mezinárodních organizací a diplomatických misí usazených v Ženevě a zejména Evropský úřad OSN.

Přítomnost těchto institucí – z nichž 20 je dnes usazeno v daném území – představuje 23 000 osob, pracujících jen ve vládních organizacích a diplomatických misích a v organizacích nevládních. „Duch Ženevy“, zejména v řešení otázek míru, se šířil ze Ženevy a Švýcarska do celého světa. Přítomnost těchto organizací proto znamená velký přínos pro město, kanton i celé Švýcarsko.

Dnes celé toto území prochází vývojem, který by mohl definitivně ohrozit jeho výjimečný charakter. Zámecké vily

jeho souvislé propojení veřejnými cestami.

Bez generální vize a direktivního záměru, co se může a co ne, by místo mezinárodních organizací ztratilo svoji kvalitu a přitažlivost.

Tyto základní problémy – které zde jsou specifické, ale v zásadě jsou obdobné v řadě významných evropských měst v obdobné situaci a to bez ohledu na jejich velikost – má řešit návrh „Zahrady národů“. Hlavní ideou je záměr vytvořit síť zelených prostorů jako rozsáhlou zahradu v měřítku ženevské aglomerace. Představuje ji soubor veřejných prostorů, opětně zhodnocených nebo nově založených. Znamená to vytvořit zelenou osnovu zahrad, promenád, alejí a náměstí, provázaných pěšími a cyklistickými cestami. Jde o plochu 3,5 km² – z níž téměř polovina 1,6 km² je veřejně přístupná – a 7 km zelených cest.

Druhým cílem je určit místa pro potřeby staveb mezinárodních organizací ve výhledu 15 – 30 let, odpovídající potřebné kvalitě místa a jeho dopravní

Foto © J. Šváb

Prostor příčné hlavní pěší trasy. Staré i nové budovy jsou sídly mezinárodních organizací.

Foto © J. Šváb

Vstup do Zahrady národů ze západu. Náměstí předměstské obce Grand Saconnex s pohledem na horské panorama Jury.

přístupnosti. S tím je nutno předpokládat také vznik potřeby nové infrastruktury: škol, jeslí a bytů, ale i kulturních, obchodních a rekreačních zařízení, která by měla být přístupna všem a měla by tedy být umístěna na okrajích Zahrady národů při trasách MHD. Rozvoj urbanizace musí být tedy koordinován se sítí MHD právě tak jako dopravní trasy s hlavní sítí komunikací. Přírůstek je odhadován na 200 000 m². Tento vývoj si vyžádá prodloužení tramvajové linky a zřízení stanice regionální železnice RER a vznik nové silnice „des Nations“, která musí projít novým tunelem a bude novou přístupovou osou k areálu mezinárodních organizací a omezí tak provoz dopravy v obcích na území Zahrady národů a v jeho sousedství. Nabídka zelených pěších cest a cyklotras a zlepšení MHD ztraktivní jejich využití a zmenší potřebu parkovacích míst. Ovládnutí parkování je dalším důležitým úkolem: zlepšením nabídky MHD se

zmenší potřeba vytváření parkingů, jejichž nová stanoviště – mimo ta u novostaveb – budou omezena.

Jaký je tedy návrh „Zahrady národů“? Její území je v zásadě vymezeno na východě nábřežím Ženevského jezera se souběžnou dálnicí a železnicí, na severu venkovským a vilovým zastavěním obcí Pregny a Chambésy, na západě dálnicí a souběžným letištěm a na jihu, kde navazuje na vlastní město, linií Avenue de France a Route de Ferney, která prochází Place des Nations se vstupem do Paláce OSN. Tato linie je obsluhována tramvajovou tratí, jež bude dobudována po celé její délce. Na jejím východním okraji, na severním zhlaví nádraží Cornavin, bude zřízena nová zastávka regionální železniční dopravy RER.

Hlavní zelenou pěší trasou se stane Promenade des Parcs, která propojí jezero, dnešní nábřežní parky Mon Repos a La Perle du Lac a přilehlou oblíbenou

Botanickou zahradu s územím parků rozlehlých panství se zámek Rothschildů nebo rezidencí císařovny po historických trasách a přes dochovanou venkovskou krajinu kolem zámku Tournay až do obce Grand Saconnex.

Proti této krajinné trase vede podél jižní hranice území Promenade de Paix, která již má městský charakter, poněvadž propojuje pěší trasou území mezinárodních organizací. Vede od jezera a zastávky RER podél areálu a sídel OSN, BIT, COE a diplomatických misí do centra obce Grand Saconnex a k letišti a veletřnímu paláci na západě.

Tato základní osnova je propojena příčnou osou Cours de Nobel, která zároveň s plánovanou esplanádou před budovou Světové organizace zdraví OMS vytvoří dosud chybějící těžiště celé „mezinárodní“ čtvrti.

Tato základní osnova je ovšem doplněna řadou menších pěších a cyklistických tras, které maximálně využívají his-

torických cest s jejich většinou zeleným oplocením a doplňují tak dostupnost jednotlivých lokalit.

Výstavba nových objektů – s výjimkou rozšíření jednotlivých organizací uvnitř jejich areálů a s výjimkou dvou nově nabízených potenciálních areálů – je soustředěna v souboru řady věžových domů na jižním okraji Zahrady národů, vloženém mezi dopravní Route de Ferney a pěší Promenade de la Paix a v území budoucího centra na Cours de Nobel.

Uvedeným cílům odpovídá i dopravní struktura území, která přirozeně vychází z daných hlavních tras, které běží po obvodu plánovaného území. Tím prochází jen historická trasa, spojující město s předměstskými obcemi na severu, Route de Pregny, a navržené tunelové prodloužení Route des Nations jako vnitřní obslužná komunikace areálů mezinárodních organizací, křížící centrum na Cours de Nobel a ústící do dálniční křižovatky u Grand Saconnex v předpolí letiště Cointrin.

Železnice na východním okraji Zahrady národů, zaříznutá často v příkřím svahu, je překročena čtyřmi přechody pro pěší a cyklisty a obsluhuje území dvěma stanicemi regionální dráhy RER.

Navržený záměr Zahrady národů tak představuje pozoruhodný plán urbanistického rozvoje, kde obecně platné zásady jsou podřízeny požadavkům jedné vedoucí funkce. Obojí se však soustřeďují ve výsledném požadavku vytvoření plně vyhovujícího prostředí, k němuž snad můžeme přiřadit jen epiteton „mimořádného“. Obecně toto řešení představuje problém rozvoje města na pomezí jeho okraje a volné krajiny, která vždy má své specifické hodnoty a charakter.

Jak se v Ženevě přistupuje k realizaci tohoto plánu?

Le plan directeur cantonal stanovil hlavní rysy úprav v horizontu do roku 2015. Byl přijat v roce 2001.

Le plan directeur de quartier neřeší detaily realizace, ale dovoluje koordinovat akce správy, informovat veřejnost na základě veřejných konzultací v termínu 30 dní. Podléhá obecní radě zúčastněných obcí a poté státu Ženevy. Zapojuje tedy správu, nikoli vlastníky.

Le plan localisé de quartier zpřesňuje hlavní rysy úprav. Veřejná anketa v termínu 30 dní umožní podat připomínky a po jejich přijetí jsou rady dotčených obcí vyzvány k podání svého názoru.

K realizaci plánu je však nutno v krátkém termínu provést několik akcí, totiž:

- přizpůsobit legislativu velkým plánovaným záměrům,
- projevit vůli veřejných kolektivů k těmto opatřením, např. k podpoře určitých projektů, a směřovat k politice získání pozemků,
- vyvolat aktivní účast zúčastněných, např. prvními vzorovými realizacemi, a komunikací, zaměřenou na trvalou spolupráci.

Bylo tak určeno 15 priorit, které je třeba řešit, například:

- z legislativních a veřejně politických nástrojů
- zpracovat směrný plán pěších cest mezi jednotlivými obcemi,
- pozemkovou politiku začít na strategické části území;
- z hlediska veřejných prostorů a přírody
- zpracovat chartu přírodního dědictví;
- z hlediska nových čtvrtí
- plánovat první realizace podél nových ulic a náměstí;
- z hlediska zapojení probíhajících projektů
- úprava Náměstí národů (před OSN),
- bezpečnostní opatření Paláce národů OSN;
- z hlediska dopravy
- rozvinout MHD, zřídit zastávku RER,
- podpořit řízení hybnosti v okolí mezinárodních organizací,
- vybudovat novou dopravní trasu a zmírnit tak provoz v přiléhajících obcích,

- prodloužit tramvajovou linku; z hlediska stavebního dědictví
- zpracovat soupis stavebního dědictví a dědictví míst (urbanismu); z hlediska vývoje lokality
- zpracovat dějiny a soupis předcházejících plánovaných činností na tomto území.

Realizaci tohoto záměru předchází zákonný postup: směrný plán čtvrti byl předložen od října 2003 do konce ledna 2004 obecním radám zúčastněných obcí, tj. městu Ženeva a obcím Grand Saconnex a Prégny – Chambésy. Výsledná rezoluce je pak předložena Radě státu.

První akcí, která uvede plán v činnost, je modifikace určeného území. Pro ni byla vypsána veřejná anketa v rozmezí jednoho měsíce.

Závěrem nutno upozornit, že daný záměr Zahrady národů je součástí celkové koncepce parkové zeleně ve městě, které má mimořádné předpoklady historické i přírodní. Na jihu Zahrada národů navazuje na pás původně palácových měšťanských zahrad – parků Vermont, de Beaulieu s měšťanskými skleníky, des Croppettes, du Nant des Grottes, Geisendorf s dětskými hřišti a Voltairova sídla s parkem des Delices a vedoucí až k soutoku Rhony s Arvou. Po pravém břehu Rhony prochází Promenade de Warens od zřícenin převorství Sv. Jana až k romantickým svatojanským skaliskům. Na protější straně Arvy pak leží rozsáhlý komplex Bois-de-la-Batie, rozsáhlý lidový park s malým zoo domácích zvířat, na nějž navazuje zelený komplex městského hřbitova a pak už dlouhý lesnatý břeh meandru Rhony, vedoucí až do volné krajiny.

Ale také na východním břehu jezera park La Grange a Eaux-Vives jsou začátkem, na nějž může navázat obdobný projekt v území vil, zahrad a starých vinařských obcí v krásné atmosféře předalpi.

Ing. arch. Dušan Riedl